

Консультація для вихователів

«ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Природа є могутнім джерелом пізнання, яке через спілкування розкриває людині свої таємниці й робить її більш чутливою до навколишнього світу. Людина являється частиною природи, а відтак, дбаючи про себе, слід дбати і про природу, без якої неможливе життя. Потяг до всього живого закладений у людині від самого народження, та чи не найяскравіше виявляється в дитячому віці.

Найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини - дошкільний вік, він передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. На думку В.Сухомлинського, природа лежить в основі дитячого мислення, почуттів та творчості. Видатний педагог вважав, що формувати в дитини ставлення до рідного краю як частки природи слід починати з раннього віку.

Головною умовою реалізації завдань екологічного виховання є створення еколого-розвивального предметного середовища, яке сприяє формуванню в дошкільнят екологічної вихованості, яка передбачає набуття уявлень про самоцінність та неповторність компонентів природи, прояв гуманних почуттів до живих істот, оволодіння початковими вмінням відчувати красу та милуватися нею, виважено поводитися в довкіллі, знати правила безпечної поведінки в природі.

Головними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є:

- навчити дітей бачити взаємозв'язок між рослинами і тваринами, розуміти, як людина впливає на їхнє життя;

- формувати у дітей вміння бачити красу у всьому живому, незалежно від того, чи то людина, чи рослина, чи тварина. Розуміння істини, що в природі не буває корисних і шкідливих тварин, натомість усі вони пов'язані одне з одним, одне одному потрібні, а отже корисні;

- розвивати у дітей почуття: небайдужості, вміння відчувати себе на місці квітки, рослини тощо;

- навчити любити й охороняти природу не на словах, а допомагаючи квітам, деревам, тваринам, птахам, усьому живому;

- збудити у дітей емоційний відгук на різноманітні явища природи, зародити в них бажання милуватися і насолоджуватися нею і висловлювати свої почуття засобами художнього слова, образотворчого мистецтва.

До обсягу складної інформації для роботи з дітьми дошкільного віку відносимо різні аспекти екопроблематики. Оскільки діти перебувають у постійному контакті з тваринами то залежно від користі, яку вони приносять, або шкоди чи загрози, вихователь з перших тем вказує ставлення людини і, зокрема, дітей до тварин. У сучасній методичній літературі, як і в наукових дослідженнях, щодо ознайомлення дошкільників з тваринним світом, чітко

вимальовується кілька тенденцій:

-ознайомлення з будовою тіла, назвами його частин та їх функціями;

-ознайомлення з біологічними залежностями, в які вступає та чи інша тварина за умов свого існування;

-сезонні зміни в житті тварин, ознайомлення з поведінкою тварин;

-ознайомлення з самоцінністю тваринного світу на Землі, охорона й примноження рідкісних видів тварин.

У молодших дошкільнят переважає емоційний характер мотивації, що дає можливість передбачати наслідки своїх дій у природі. У старших дошкільнят емоції поступово інтелектуалізуються, що дає їм змогу передбачати віддалені наслідки своїх дій.

Екологічне виховання в дитячих навчальних закладах включає необхідні і бажані складові:

1) створення в дитячому саду умов для екологічного виховання: розвивального середовища, фонду методичних, наочно-ілюстративних матеріалів.

2) організація «екологічного простору» в приміщенні дитячого садка: групові куточки природи, зимовий сад, теплиця, кімната природи, акваріум (модель прісноводного водоймища, штучно створена мінієкосистема), живий куточок, в якому зберігається екологічний принцип утримання тварин, устаткування їх приміщень під природні умови життя, правильний догляд.

3) організація та обладнання «екологічних просторів» на ділянці дитячого садка: майданчика природи, мікроферми, «куточка незайманої природи» (лісу, луку, пустиря), екологічної стежки, «лікарських грядок», городу.

4) створення умов для праці дітей і дорослих у природній зоні дитячого саду.

У роботі з дітьми практикується використання наочності. Це різноманітні ілюстрації, гербарії, альбоми (таблиці, схеми, карти, макети, фотографії, натуральні природні об'єкти).

Добрі результати дає використання індуктивного методу пізнавальної діяльності. Спочатку діти отримують інформацію під час спостережень, експериментування і тільки після цього проводяться підсумкові заняття, на яких встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, діти доходять певних висновків. Екологічні заняття принесуть більше користі, якщо дитина самостійно робить маленькі відкриття і знахідки.

Екологічні знання дитині доцільніше отримувати у пізнавальній діяльності. Її основними видами є екологічні екскурсії, спостереження, прогулянки.

Спостереження - основний метод ознайомлення дітей з природою. Це активна форма пізнання навколишнього світу, що має на меті накопичення факторів, початкових уявлень про об'єкти і явища природи, внаслідок чого

воно може розглядатися як пізнавальна діяльність і як метод навчання.

Прогулянки - повсякденна форма роботи, де діти, спостерігаючи, ознайомлюються з тими ознаками об'єктів природи, явищами, які відбуваються на протязі тривалого часу.

Екологічні екскурсії визначаються в педагогіці як форма і метод навчально-виховної роботи, що дозволяють організувати

спостереження і вивчення різноманітних предметів і явищ у природних умовах. Під час екскурсії діти ознайомлюються з явищами природи в їх природних взаємозв'язках, з рослинами і тваринами в середовищі їх існування, з руйнівним впливом людини на природу. Змістом таких екскурсій можуть стати: обстеження близької місцевості для формування уявлень про навколишні природні умови, рельєф місцевості, наявність рослин і тварин. Під час екскурсій діти збирають природний матеріал для колекцій, ігор, занять із флористики, праці, малювання. На екскурсіях дитина збагачує свої екологічні знання, розкриває своє серце красі довкілля, привчається до культури поведінки.

В екологічному вихованні дітей заняття виконують абсолютно певну і дуже важливу функцію: чуттєві уявлення дітей, одержувані повсякденно, можуть бути якісно перетворені, розширені, поглиблені, об'єднані, систематизовані.

Заняття з екологічного виховання інтегруються з іншими сферами знань: мистецтво, розвиток мовлення, формування математичних уявлень, фізична культура, валеологія тощо. Проводимо заняття-дослідження, заняття-відкриття, заняття-подорожі. На таких заняттях не нав'язуються готові знання, а надається дітям змога ділитися своїми почуттями, і лише потім робиться акцент на основному питанні.

Необхідність підключення сім'ї до екологічного виховання обумовлена тим, що в сім'ї здійснюється універсальне сімейне спілкування, де на першому місці стоїть безкорислива любов батьків до своїх дітей; сімейне виховання

більш емоційне, а це важливо для екологічного виховання. Другою причиною необхідності підключення сім'ї до екологічного виховання є те, що в сім'ї ще недостатньо ведеться робота з екологічного виховання дітей, а тому в дитячому садку необхідно коректувати все те негативне, що впливає на дитину в сім'ї і використовувати позитивне. Але для цього потрібна єдність в роботі дитячого садка і сім'ї, що передбачає повне розуміння завдань екологічного виховання вихователями і батьками, єдність мети, вимог, скоординованість дій.

Робота з батьками з екологічного виховання дошкільників є однією зі складових роботи дитячих навчальних закладів. Тільки опираючись на сім'ю, тільки спільними зусиллями ми можемо вирішити основне наше завдання, а саме виховати людину з великої літери, людину екологічно грамотну, котра буде жити в XXI столітті.

Екологічна культура - це знання, практичні навички, естетичні переживання - емоційне ставлення і практичні дії, поведінка дітей (співпереживання, співчуття, інтерес та бажання надати допомогу природі, вміння милуватися її красою).

Перш ніж розпочинати роботу слід зрозуміти, з ким передує співпраця, тобто дізнатися освітній рівень батьків, психологічний стан сім'ї, її мікроклімат. Традиційні форми роботи залучають велику кількість батьків до вирішення важливих питань, знаходження спільних правильних відповідей. Як зазначалось, для формування екологічної культури потрібно дати дітям елементарні наукові знання про природу, підтримувати інтерес до пізнання оточуючого, навчити бачити в буденному прекрасне, в звичайному - незвичне, викликати естетичні переживання, співпереживання живим істотам. Одним словом, ми повинні закладати у свідомості дітей відчуття оточуючого світу як домівки. Саме тому можна запропонувати батькам серію спостережень у природі і спеціальних занять типу: прислухатись до голосів птахів, помилуватися фарбами заходу.

Таким чином, в екологічному вихованні дошкільників необхідно відмовитися від багатьох стереотипів, які були сформовані в попередні роки. Природа не повинна розглядатися лише з утилітарної точки зору. Перш за все, необхідно показати дітям її унікальність, красу і універсальність (природа - середовище життя всіх істот, включаючи людину; об'єкт пізнання, задоволення її етичних і естетичних потреб; і лише потім - об'єкт людського споживання). Ми повинні охороняти природу не лише тому, що вона нам щось дає, а й тому, що вона самоцінна. Тобто девізом в роботі з дітьми повинно стати: «Не зламай - якщо можна, не рубай - якщо можна, пожалій - ти це можеш».

Сьогодні можна стверджувати: екологічне світорозуміння формується в процесі засвоєння екологічної культури суспільства, яка відображає досвід взаємодії людини і природи. Засвоюючи елементи екологічної культури,

особистість стає екологічно вихованою. Це нова якість особистості, яка виявляється в системі особистісних утворень, у свідомості, діяльності, в емоціях і почуттях.

Отже, формування екологічної відповідальності у дошкільників це передусім навчання екологічній культурі, яку ми визначаємо як форму адаптації етносу до природних умов творення свого довкілля. Таким чином, екологічна освіта – це безперервний процес засвоєння цінностей і понять, що спрямовані на формування умінь, які необхідні для усвідомлення і оцінки взаємозв'язків між людьми, їхньою культурою і довкіллям. Вона передбачає формування умінь приймати екологічно відповідальні рішення.

